

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Prof. dr hab. Bernadetta Izydorczyk

Kraków, 07.06.2023

Instytut Psychologii

Wydział Filozoficzny

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr Hanny Zaleśkiewicz

Psychospołeczne i środowiskowe determinanty spożywania alternatywnych źródeł białka

napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Aleksandry Łuszczyńskiej

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

Rozprawa doktorska stanowi cykl czterech artykułów naukowych :

1. Zaleśkiewicz, H., Siwa, M., Banik, A., Szczuka, Z., Kuliś, E., Grossi, F., Chrysochou, P., Nystrand, B. T., Perrea, T., Samoggia, A., Xhelili, A., Krystallis, A., & Łuszczyńska, A. (2024). *Psychosocial determinants of alternative protein choices: A meta-review. Health Psychology Review*, 19(1), 1–26 (badanie 1).
2. Zaleśkiewicz, H., Kuliś, E., Siwa, M., Szczuka, Z., Banik, A., Chrysochou, P., Nystrand, B., Perrea, T., Samoggia, A., Xhelili, A., Łuszczyńska, A. (2024). *Types of built food environment and their characteristics associated with alternative protein choices by consumers: Systematic review and evidence-based typology. International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 21(1) (badanie 2).
3. Zaleśkiewicz, H., Kuliś, E., Siwa, M., Szczuka, Z., Banik, A., Grossi, F., Chrysochou, P., Nystrand, B., Perrea, T., Samoggia, A., Xhelili, A., Krystallis, A., & Łuszczyńska, A. (2024). *Geographical context of European G. consumers' choices of alternative protein food: A systematic review. Food Quality and Preference*, 117(11) (badanie 3).

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

4. Zaleśkiewicz, H., Kuliś, E., Siwa, M., Szczuka, Z., Banik, A., Alcat, G., Avila, C., Cardoso, I., Basak Coskun, F., Kornafel, A., Mai, L., Kolden Midtbo, L., Misiakowska, J., Oblak, M., Milicić, V., Queiroz, P., Sabbatini, G., Sandvad, B., Siwa, M., Solibakke, P., (...) & Łuszczyńska, A. (2026). *Mapping determinants of alternative protein food intake across 13 European countries: Food system stakeholders' perspectives. International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 23, 28 (badanie 4)

Problematyka psychospołecznych i środowiskowych uwarunkowań spożywania alternatywnych źródeł białka stanowi nowatorski i unikatowy temat w badaniach naukowych prowadzonych na gruncie psychologii jako nauki opartej o naukowe dowody. Ze względu na znaczącą rolę zachowań zdrowotnych związanych z odżywianiem i rozwojem wielu chorób cywilizacyjne u współczesnego człowieka, temat rozprawy podejmuje bardzo ważny problem dla profilaktyki zdrowotnej w obszarze zdrowia publicznego. Temat rozprawy doktorskiej i badania w niej przedstawione wraz z ich osadzeniem i udokumentowaniem w systematycznych przeglądach z badań opublikowanych w renomowanych, branżowych czasopismach naukowych, stanowią kompendium wiedzy naukowej istotnej dla profilaktyki zdrowotnej w obszarze zdrowia publicznego nie tylko współczesnych Polaków, lecz także Europejczyków. Są to badania obejmujące grupy badanych w wielu krajach europejskich, pokazujące empirycznie zweryfikowane psychospołeczne i środowiskowe determinanty spożywania alternatywnych źródeł białka przez współczesnych konsumentów nie tylko w Polsce ale także w Europie. Zaprezentowanych w dysertacji doktorskiej wyniki badań pozwalają poznać środowiskowy i geograficzny kontekst wyboru przez konsumentów alternatywnego białka oraz wskazują na wieloczynnikową, wielopoziomą perspektywę (co jest unikatowe i nowatorskie) na potencjalne determinanty u podstaw spożycia alternatywnego białka, pokazując w jaki sposób powiązani z omawianą tematyką interesariusze (klienci, inwestorzy, instytucje, inni) postrzegają indywidualne, środowiskowe i kontekstualne uwarunkowania spożycia alternatywnego białka APF. Badania, w których Doktorantka uczestniczyła i które realizowała, dotyczą środowiska międzynarodowego,

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

a uzyskane wyniki odnoszą się także do populacji polskiej oraz europejskiej, co potwierdza wartość naukową i aplikacyjną dysertacji. Przedstawiony w rozprawie przegląd badań międzynarodowych oraz prezentacja badań z udziałem Doktorantki stanowią istotny wkład w rozwój wiedzy naukowej na temat wciąż słabo rozpoznanego problemu zrównoważonej produkcji żywności — ważnego zarówno z perspektywy zmian klimatycznych, jak i psychologicznych aspektów zachowań konsumentów i profilaktyki zdrowotnej.

Sporządzona przeze mnie recenzja rozprawy doktorskiej autorstwa mgr Hanny Zaleśkiewicz uwzględnia odpowiedzi na następujące pytania: (1) czy rozprawa spełnia wymogi ustawowe, tj. czy stanowi oryginalne rozwiązanie przedstawionego problemu naukowego (w tym w zakresie zastosowania wyników badań własnych w sferze społecznej), (2) czy Doktorantka wykazała się ogólną wiedzą teoretyczną w dyscyplinie psychologia oraz (3) czy dowiodła umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Jako recenzentka ustosunkuję się do przyjętego modelu badawczego, a następnie do poszczególnych artykułów wchodzących w skład cyklu prac.

Doktorantka przedstawiła cykl 4 publikacji o wysokiej spójności teoretycznej i metodologicznej oraz bardzo wysokiej jakości naukowej, co w istotny sposób ogranicza przestrzeń dla formułowania krytycznych uwag. W przypadku rozprawy o tak wysokim poziomie merytorycznym i metodologicznym identyfikacja wyraźnych słabości jest zadaniem trudnym. Nieliczne uwagi, jakie można sformułować, mają zatem charakter uzupełniający i dyskusyjny – nie wpływają na bardzo dobrą ocenę pracy, a jedynie sygnalizują potencjalne kierunki jej dalszego rozwinięcia oraz możliwe rozszerzenia prezentowanych badań.

Po dokonanej całościowej, merytorycznej analizie dysertacji doktorskiej (cyklu 4 artykułów) chcę podkreślić, że recenzowaną dysertację dokorską oceniam wyróżniająco, co udokumentuję poniżej podanym merytorycznym uzasadnieniem. Do recenzji w ramach postępowania na stopień doktora przedłożono autoreferat, a w nim: abstrakt w języku polskimi i angielskim, opis założeń badawczych i model prowadzonego projektu badawczego zgłoszonego

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

w oparciu o udokumentowane cztery publikacje jako rozprawę doktorską oraz oświadczenia o współautorstwie. Cykl doktorski stanowią cztery spójne tematycznie artykuły, z których trzy ukazały się w 2024 a jeden w 2026 roku w czasopismach naukowych o wysokiej wartości bibliometrycznej: Health Psychology Review (IF = Impact Factor: 9,70 = MNiSW=140 pkt), International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity (IF=5,6 MNiSW=140 pkt; oraz Food Quality and Preference (IF=4,9= MNiSW=140 pkt).

Każde z tych czterech czasopism znajduje się w najwyższym kwartylu Q1, co oznacza merytoryczną (naukową) przynależność do czołówki czasopism w swoich dyscyplinach. Ich wysoką wartość naukową potwierdza również fakt, że są indeksowane w Web of Science i Scopus oraz wydawane przez renomowanych międzynarodowych wydawców (Routledge, Springer/BMC, Elsevier). Przedstawione do recenzji cztery artykuły (w tym obecne przeglądy systematyczne z badań) zdefiniowane jako rozprawa doktorska publikują prace z zakresu zdrowia analizowanego z perspektywy wielu dyscyplin naukowych, w tym psychologii. Z całą pewnością poddane zostały zatem rygorystycznemu procesowi recenzji naukowej przez grono międzynarodowych ekspertów, specjalistów nauk o zdrowiu i/lub psychologii zdrowia, co zaświadcza o wysokiej wartości merytorycznej i metodologicznej recenzowanych publikacji.

Podsumowując, czasopisma, w których ukazały się cztery publikacje Doktorantki w ramach cyklu doktorskiego to uznane, wysokiej klasy czasopisma naukowe (Q1), publikujące istotne i uznane merytorycznie, prestiżowe prace z zakresu tematyki psychologii zdrowia, zdrowia publicznego, dietetyki i tematyki żywienia. Wskazane w cyklu doktorskim 4 manuskrypty stanowią wysokiej klasy merytorycznej prestiżowe publikacje naukowe, co dla młodej Badaczki można uznać za wyróżnienie i potwierdza jej rzetelne naukowe kompetencje i wyróżniającą się jakość badań przeprowadzonych z udziałem Doktorantki badań. O rzetelności i odwołaniu się Doktorantki do zasad etyki w procesie naukowego opracowania danych świadczą przedstawione, potwierdzone przez współautorów stosowne oświadczenia, z których jednoznacznie wynika, że Doktorantka jest we wszystkich 4 artykułach pierwszym autorem, redagowała manuskrypty, współtworzyła

koncepcję problemu badania, brała udział w jego projektowaniu, zbieraniu i interpretacji danych, uczestniczyła w analizach wyników badania i opracowaniu manuskryptów na piśmie. Przedstawione przez Doktorantkę oświadczenia pozwalają uznać jej indywidualnego istotny (wiodący) wkład w powstanie cyklu podanych w dysertacji doktorskiej 4 współautorskich publikacji.

Należy wskazać, że przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska jest bardzo interesująca badawczo, a pomysł i jego realizacja zostały przeprowadzone prawidłowo pod względem metodologicznym i merytorycznym, w sposób zgodny z najnowszą naukową wiedzą. Przeprowadzone badania zostały bardzo dobrze przygotowane w oparciu o rzetelną i zasadną do tematyki procedurę badań. Wysokie standardy zastosowanej procedury badawczej i rzetelność procedury metodologicznej podkreślają: prerejestracja prezentowanych danych w repozytorium Clinical Trials, randomizowane badania z grupą kontrolną oraz uzyskanie zgody Komisji Etyki badań Naukowych SWPS. Takie postępowanie zasługuje na podkreślenie i pokazuje Doktorantkę jako bardzo dobrze (wzorowo) wykszoloną, kompetentną młodą Badaczkę. Podane powyżej argumenty zasługują na wyróżnienie – podkreślają bowiem rzetelny naukowy charakter badań, umacniając wiarygodność naukowego pomiaru i uzyskanych rezultatów mających wartość zarówno teoretyczną jak i aplikacyjną. Uzyskane wyniki badań prezentowanych w cyklu doktorskim zostały poddane wnikliwej analizie statystycznej, a zastosowane przez Doktorantkę – oparte na dowodach naukowych – założenia teoretyczne umożliwiły opracowanie spójnych i rzetelnych rygorystycznych podstaw metodologicznych recenzowanej dysertacji doktorskiej. Na podkreślenie zasługuje również duże znaczenie podjętej tematyki badawczej z perspektywy aplikacyjnej dla resortu zdrowia publicznego, jak i polityki społecznej.

Przedstawiony cykl czterech artykułów naukowych autorstwa Hanny Zaleśkiewicz i współautorów cechuje się wysoką spójnością teoretyczną oraz klarowną, przemyślaną logiką rozwoju problemu badawczego. Wszystkie publikacje koncentrują się na analizie determinant wyborów alternatywnych źródeł białka (APF), ujmowanych jako szczególny rodzaj zachowań

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

zdrowotnych i środowiskowych, bardzo znaczących z perspektywy problematyki psychologii zdrowia. Artykuły zostały osadzone w rzetelnych podstawach teoretycznych, a jednocześnie wskazują na potencjalne zastosowania aplikacyjne w obszarze psychologii zdrowia, nauk społecznych oraz dietetyki. Wspólnym mianownikiem poczynionych przez Doktorantkę analiz jest odwołanie do uznanych modeli teoretycznych, takich jak teoria planowanego zachowania, modele społeczno-poznawcze a także konsekwentne ujmowanie zachowań żywieniowych jako efektu interakcji czynników indywidualnych, społecznych i kontekstowych. Badania (1–4) zostały przedstawione w sposób przejrzysty — z uwzględnieniem założeń i celów badawczych, charakterystyki zmiennych, zastosowanych metod oraz pogłębionej dyskusji wyników, wzbogaconej o czytelne ryciny. Opis procedury badawczej we wszystkich pracach jest klarowny i spójny, tworząc logiczną całość, obejmującą również syntetyczne wnioski dla całej dysertacji doktorskiej. Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, że prezentowany cykl czterech artykułów nie ma charakteru prostego powielania wyników, lecz reprezentuje progresywną, wielopoziomową strukturę wyjaśniania zachowań — od poziomu indywidualnego po poziom systemowy. W pierwszym artykule analizowane są psychospołeczne uwarunkowania wyborów konsumenckich, obejmujące postawy, normy społeczne, emocje oraz motywację. Drugi artykuł rozszerza tę perspektywę o poziom środowiskowy, wskazując na rolę fizycznego kontekstu wyboru, w szczególności dostępności produktów, ich ekspozycji oraz strategii sprzedażowych, jako kluczowych determinant zachowań konsumenckich. Trzecie badanie wprowadza wymiar kulturowo-geograficzny, eksponując różnice regionalne w Europie oraz znaczenie kontekstu społecznego i kulturowego jako moderatorów zachowań żywieniowych. Z kolei czwarte badanie integruje wcześniejsze poziomy analizy w ramach podejścia systemowego, rekonstruuje sieć powiązań między determinantami oraz identyfikując między nimi dynamiczne sprzężenia zwrotne. Tym samym cały cykl tworzy spójny model teoretyczny, zgodny z podejściem społeczno-ekologicznym. Artykuły te są zróżnicowane pod względem poziomu analizy, zastosowanych metod oraz charakteru wytwarzanej wiedzy, co stanowi ich istotną, wysoką wartość naukową w obszarze badań interdyscyplinarnych,

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

gdzie psychologia jest powiązana z innymi naukowymi obszarami badawczymi (dietetyka, zdrowie publiczne) ważnymi z perspektywy ich aplikacyjnego zastosowania.

Pierwsze badanie ma charakter meta-przeglądu, integrując wyniki wcześniejszych analiz i umożliwiając identyfikację stabilnych mechanizmów psychologicznych. Drugie i trzecie badanie wykorzystują rygor metodologiczny przeglądów systematycznych, koncentrując się odpowiednio na środowisku fizycznym oraz kontekście geograficznym. Czwarte badanie stanowi studium systemowe, wykorzystujące metodologię system mapping , co umożliwia analizę relacji między determinantami oraz ich wzajemnych zależności. Zróżnicowanie to przekłada się również na odmienny charakter uzyskiwanej wiedzy: od syntezy mechanizmów psychologicznych, przez analizę strukturalnych uwarunkowań zachowania, po dynamiczne modele systemowe.

Wartość naukowa omawianych w recenzji 4 artykułów z perspektywy dyscypliny psychologia jest wielowymiarowa , a uzyskane wyniki w istotny sposób przyczyniają się do rozwoju modeli wyjaśniających zachowania zdrowotne poprzez integrację różnych poziomów ich analizy. W przeciwieństwie do klasycznych ujęć, koncentrujących się głównie na czynnikach indywidualnych, recenzowane 4 artykuły w cyklu rozprawy doktorskiej systematycznie rozszerzają perspektywę badawczą o kontekst środowiskowy, kulturowy oraz systemowy. Takie podejście prowadzi do redefinicji zdrowotnych zachowań żywieniowych jako zjawisk wieloczynnikowych, dynamicznych i osadzonych w szerszym systemie społecznym. Stąd można bezsprzecznie wskazać, że wartość naukowa analizowanego cyklu z perspektywy dyscypliny psychologia jest z pewnością wysoka i wielowymiarowa. Odwołanie się i zastosowanie w cyklu doktorskim meta- przeglądów, przeglądów systematycznych stanowi przykład zaawansowanej triangulacji metod, rzadko spotykanej w badaniach nad zachowaniami żywieniowymi. Unikatowość prezentowanych w dysertacji doktorskiej badań oraz ich nowatorskość przejawia się także w integracji perspektywy psychologicznej z podejściem systemowym i interdyscyplinarnym. Doktorantka jako pierwsza ze współautorów publikacji odchodzi od linearnego

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

modelu badawczego na rzecz podejścia nieliniowego, uwzględniającego złożone relacje między jednostką a jej otoczeniem społecznym. Wprowadzenie rozróżnienia między różnymi typami alternatywnych źródeł białka (np. roślinnych i owadzych) oraz wskazanie odmiennych mechanizmów psychologicznych — takich jak rola wstrętu w przypadku produktów owadzych — dodatkowo pogłębia analizę i stanowi istotny wkład teoretyczny w rozwój nowych merytorycznych treści z obszaru psychologii zdrowia.

Ocena merytoryczna danych badawczych (artykuły 1-4) w cyklu doktorskim

Badanie 1

Zaleśkiewicz,H.,Siwa,M.,Banik,A.,Szczuka,Z.,Kuliś,E.,Grossi,F.,Chrysochou,P.,Nys
trand,B.T.,Perrea,T.,Samoggia,A.,Xhelili,A.,Krystallis,A.,&Łuszczynska,A.(2024).P
sychosocial determinants of alternative protein choices: a meta-review. Health
Psychology Review,19(1),1-26 (badanie 1)

Artykuł stanowi meta przegląd badań integrujący dane empiryczne z istniejących analiz przeglądowych, oferując syntetyczne ujęcie dowodów dotyczących indywidualnych cech psychospołecznych związanych z wyborami alternatywnych źródeł białka (APF). Celem pracy było przedstawienie syntezy wyników badań oryginalnych dotyczących zależności między psychospołecznymi determinantami na poziomie jednostki — ujętymi w modelu COM-B, obejmującymi zdolności, możliwości i motywację — a także czynnikami socjodemograficznymi wyróżnianymi w społeczno-ekologicznych modelach zmiany zachowania (takimi jak wiek, płeć, wykształcenie i dochód) a wskaźnikami wyboru alternatywnych źródeł białka przez konsumentów (intencją spożycia oraz faktycznym spożyciem APF). Artykuł nr 1 stanowi istotny wkład w rozwój badań nad psychologicznymi uwarunkowaniami wyboru alternatywnych źródeł białka (alternative protein foods, APF), oferując metaanalizyczny przegląd przeglądów (meta-review) w obszarze dynamicznie rozwijającej się literatury. Do głównych atutów artykułu należy jego wysoka wartość syntetyczna — autorzy integrują wyniki licznych przeglądów systematycznych, co umożliwia bardziej holistyczne ujęcie determinant zachowań konsumenckich niż w przypadku pojedynczych badań empirycznych.

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

Takie podejście metodologiczne zwiększa siłę wnioskowania teoretycznego i pozwala na identyfikację powtarzalnych wzorców psychologicznych, takich jak rola postaw, norm społecznych, emocji (np. wstrętu wobec owadów) czy przekonań dotyczących zdrowia i środowiska. Istotną zaletą artykułu jest także jego silne osadzenie w teoriach psychologii zdrowia i zachowania, w szczególności w teorii planowanego zachowania oraz modelach społeczno-poznawczych. Doktorantka (pierwsza autorka) wraz ze współautorami konsekwentnie interpretują wyniki w kategoriach mechanizmów motywacyjnych i poznawczych, wskazując, że decyzje dotyczące konsumpcji APF są w dużej mierze determinowane przez kombinację przekonań o korzyściach (m.in. zdrowotnych i środowiskowych), norm społecznych oraz poczucia kontroli behawioralnej. Z perspektywy rozprawy doktorskiej szczególnie istotne jest podkreślenie, że czynniki psychologiczne nie funkcjonują w izolacji, lecz pozostają w interakcji ze strukturą środowiska i kontekstem kulturowym, co otwiera możliwość konstruowania modeli wielopoziomowych.

Podsumowując, artykuł nr 1 stanowi wartościowe i teoretycznie wyróżniające ugruntowane opracowanie, które systematyzuje wiedzę na temat psychospołecznych determinant wyborów alternatywnych źródeł białka. Jego główne zasoby obejmują integracyjny charakter analizy, silne osadzenie w teoriach psychologicznych oraz wysoką użyteczność aplikacyjną. Jednocześnie ograniczenia związane z wtórnym charakterem danych, heterogenicznością przeglądów oraz dominacją wskaźników deklaracyjnych wskazują na potrzebę dalszych badań empirycznych, w szczególności o charakterze longitudinalnym i eksperymentalnym, które pozwolą na bardziej precyzyjne określenie mechanizmów kształtujących rzeczywiste zachowania konsumenckie. Badanie 1 zrealizowano zgodnie z wytycznymi PRISMA i zostało zarejestrowane w bazie PROSPERO. Prezentacja wyników badań w rozprawie doktorskiej jest bardzo czytelna i logicznie usystematyzowana i precyzyjnie opisana w tabeli 1. Już na tym początkowym etapie oceny wartości naukowej rozprawy doktorskiej należy wskazać wyróżniające się dla jej oceny aspekty zadbania o wysoką jakość naukową opracowywania prezentowanych w recenzowanej pracy treści.

Badanie 2

Zaleśkiewicz,H.,Kuliś,E.,Siwa,M., Szczuka,Z., Banik,A., Chrysochou,P., Nystrand,B.,Perrea,T., Samoggia,A., Xhelili,A.,Łuszczynska, A.(2024). Types of built food environment and their characteristics associated with alternative protein choices by consumers: Systematic review and evidence -based typology. International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity, 21(1) (badanie 2)

Artykuł nr 2 stanowi kolejny systematyczny przegląd badań w naukowej międzynarodowej literaturze, którego celem było zidentyfikowanie, różnych struktur środowiska żywieniowego i zdefiniowanie, które z nich stanowią bariery, a które są facilitatorami wpływającymi na wybory konsumentów dotyczących alternatywnych źródeł białka (APF). Autorzy analizują zarówno strukturę środowiska (np. supermarkety, restauracje, szkoły, sklepy, sprzedaż online), jak i jego konkretne cechy (np. dostępność produktów, sposób ekspozycji, normy społeczne, strategie sprzedaży), które mogą działać jako facilitatory lub bariery wyboru tych produktów. Przedstawiane w artykule nr 2 podstawy metodologiczne badań opierają się na rygorystycznej procedurze przeglądu systematycznego: przeanalizowano wyniki 36 badań empirycznych wyselekcjonowanych z 11 baz danych, przy zastosowaniu prerejestracji PROSPERO, zawierających recenzowane czasopisma z dziedzin ekonomii, biznesu, rolnictwa, nauk medycznych i społecznych. Głównym wynikiem przeglądu jest wskazanie, że najważniejszym czynnikiem determinującym wybory konsumenckie jest dostępność produktów alternatywnych (zarówno rzeczywista, jak i postrzegana). Niewątpliwie artykuł nr 2 (z pierwszym autorstwem Doktorantki) stanowi przykład publikacji o bardzo wysokiej wartości naukowej i metodologicznej, w pełni odpowiadającej standardom współczesnych badań w obszarze psychologii zdrowia i nauk o żywieniu. Jego znaczenie dla rozprawy doktorskiej wynika przede wszystkim z interdyscyplinarnego charakteru oraz integracji perspektyw teoretycznych. Autorzy pracy (w tym Doktorantka jako pierwsza autorka) podejmują próbę połączenia podejścia wywodzącego się z psychologii zachowań zdrowotnych, nauk o żywieniu oraz badań nad środowiskiem społecznym i fizycznym, co prowadzi do wypracowania spójnego

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

modelu wyjaśniającego determinanty wyborów żywieniowych. Artykuł został przygotowany zgodnie z rygorystycznymi standardami badań przeglądowych, obejmując prerejestrację w bazie PROSPERO, zastosowanie wytycznych PRISMA, wieloetapowy proces selekcji i kodowania danych oraz systematyczną ocenę ryzyka błędu. Takie podejście pozwala uznać przedstawione wyniki za wiarygodną syntezę dostępnych dowodów empirycznych, co ma szczególne znaczenie w kontekście badań doktorskich, gdzie wymagana jest wysoka jakość źródeł oraz przejrzystość procedur badawczych. Kolejnym atutem analizowanego artykułu jest jego istotne znaczenie empiryczne i aplikacyjne. Wnioski z przeglądu badań mogą być wykorzystane przy projektowaniu interwencji behawioralnych ukierunkowanych na modyfikację środowiska zakupowego i konsumpcyjnego. Ponadto artykuł dostarcza podstaw do formułowania hipotez badawczych, konstruowania modeli teoretycznych oraz operacjonalizacji zmiennych środowiskowych, co czyni go szczególnie użytecznym na etapie projektowania badań.

Komentarz

Jednoznacznie wskazując niezaprzeczalne naukowe walory współautorskiej publikacji z udziałem Doktorantki jako pierwszej jej autorki, chciałabym z racji funkcji recenzentki wskazać sugestię do dalszej refleksji aby w badaniach dalszych poddać pomiarowi w szerszym aspekcie mechanizmy psychologiczne leżące u podstaw obserwowanych zależności, takie jak procesy motywacyjne, emocjonalne czy poznawcze.

Podsumowując, artykuł stanowi nowoczesne, metodologicznie poprawne i teoretycznie istotne opracowanie, integrujące podejście psychologiczne i środowiskowe w analizie zachowań żywieniowych. Jego wysoka jakość naukowa, aktualność oraz znaczenie aplikacyjne uzasadniają włączenie go jako pełnoprawnego elementu cyklu publikacji w ramach rozprawy doktorskiej. Publikacja powstała w czasopiśmie o wysokiej renomie (Q1) i znaczącym wskaźniku Impact Factor, co dodatkowo potwierdza jej wysoką rangę naukową. Jako systematyczny przegląd literatury artykuł zajmuje wysoką pozycję w hierarchii naukowego opracowania dowodów naukowych, a zaproponowana typologia oraz integracja podejść teoretycznych stanowią

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

istotny wkład w rozwój dyscypliny psychologia. W związku z tym może on być traktowany jako kluczowe źródło w części teoretycznej pracy doktorskiej, a także jako podstawa do budowy modelu badawczego, formułowania hipotez oraz operacjonalizacji zmiennych środowiskowych.

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Badanie 3

Zaleśkiewicz,H.,Kuliś,E.,Siwa,M.,Szczuka,Z.,Banik,A.,Grossi,F.,Chrysochou,P.,
Nystrand,B., Perrea,T., Samoggia,A., Xhelili,A., Krystallis,A.,&
Łuszczyńska,A.(2024). Geographical context of European G.,consumers'choices
of alternative protein food : A systemtic review. Food Quality and Preference ,
117(11)

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

Artykuł nr 3 stanowi przegląd systematyczny badań wskazujących syntezę badań dotyczących czynników kontekstu geograficznego jako źródła różnic w wyborach dietetycznych ,szczególnie białka APF u konsumentów w Europie. Pomimo rosnącego zainteresowania tym obszarem, poziom akceptacji i gotowości do konsumpcji APF pozostaje zróżnicowany w Europie. Artykuł z pierwszym autorstwem Doktorantki odpowiada na tę lukę, koncentrując się na roli kontekstu geograficznego jako czynnika różnicującego wybory konsumenckie. W szczególności analizuje różnice między krajami, regionami Europy, środowiskiem miejskim i wiejskim oraz znaczeniem „lokalności” produktów. Celem przeglądu było zsyntetyzowanie empirycznych dowodów dotyczących zależności między wyborem APF a kontekstem geograficznym. Podobnie jak dwa poprzednie, badanie 3 zostało przeprowadzone również zgodnie ze standardami PRISMA i zostało zarejestrowane w bazie PROSPERO. Przeprowadzony przegląd systematyczny dokonany został w oparciu o 11 baz zawierających recenzowane czasopisma z dziedzin ekonomii, biznesu, rolnictwa, nauk medycznych i społecznych, baz Web of Science, SCOPUS,CORDIS oraz Open Research Europe ,ORE (artykuły opublikowane (od marca 2023). Do przeglądu włączono łącznie 25 badań oryginalnych, które przeprowadzone były w 18 krajach europejskich : Niemcy, Dania, Wielka Brytania. Zawarte w tabeli 3 podsumowanie wyborów alternatywnego białka APF w krajach Europejskich stanowi klarowne

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

uzupełnienie do prezentacji wyników prezentowanych w artykule 3 badań. Podsumowując, przegląd systematyczny dostarcza syntetycznego ujęcia determinant akceptacji i konsumpcji alternatywnych źródeł białka (APF) w Europie. Do kluczowych zasobów i walorów artykułu należy zaliczyć jego wysoką jakość metodologiczną, wynikającą z zastosowania rygorystycznych standardów przeglądu systematycznego (PRISMA) oraz prerejestracji procedury badawczej (PROSPERO), co zwiększa transparentność i wiarygodność wyników. Artykuł integruje rozproszone wyniki empiryczne, tworząc spójny obraz trendów europejskich i umożliwiając identyfikację wzorców międzykulturowych. Uwzględnia szeroki zakres geograficzny (18 krajów), co stanowi rzadko spotykany walor porównawczy w tej dziedzinie. Posiada istotną wartość aplikacyjną – wskazuje na konieczność różnicowania strategii promocji APF w zależności od kontekstu kulturowego i regionalnego.

Komentarz

Z perspektywy pracy doktorskiej artykuł nr 3 stanowi stabilną podstawę danych teoretyczno-empirycznych, umożliwiając: formułowanie hipotez badawczych oraz integrację podejść psychologicznych i kontekstowych w procesie badawczym. Z inspiracji do dalszych badań i warto w przyszłych planach badawczych Doktorantki pogłębić dalsze analizy z uwzględnieniem szerszego spektrum zmiennych psychologicznych w kontekście badania prób badanych z różnych kultur o różnych tradycjach, związanych preferencjami dotyczącymi jedzenia i socjokulturowych postaw wobec pokarmów.

Badanie 4

Zaleśkiewicz,H.,Kuliś,E.,Siwa,M.,Szczuka,Z.,Banik,A.,Alcat,G.,Avila,C.,Cardoso,I.,Basak.Coskun,F.,Kornafel,A.,Mai,L.,KoldenMidtbo,L.,Misikowska,J.,Oblak,M.,Milicić,V.,Queiroz,P.,Sabbatini,G.,Sandvad,B.,Siwa,M.,Solibakke,P.,(...) & Łuszczynska,A.(2026).Mapping determinants of alternative protein food intake across 13 European countries: foodsystem stakeholders 'perspectives. International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity ,23,28. (badanie 4)

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

Artykuł nr 4 (2026) dotyczy problematyki determinant konsumpcji alternatywnych źródeł białka w Europie i prezentuje dojrzałe, spójne i metodologicznie świadome ujęcie problematyki spożycia alternatywnych źródeł białka (APF) w Europie, a jego struktura wskazuje na wyraźne zakorzenienie w paradygmacie myślenia systemowego. Transformacja systemów żywnościowych w kierunku zrównoważonego rozwoju stanowi jedno z kluczowych wyzwań współczesnej nauki oraz polityki publicznej, szczególnie zdrowotnej.

Doktorantka jako pierwsza autorka wraz ze współautorami w sposób klarowny określa cel badania, którym jest identyfikacja determinant oraz kluczowych punktów w systemie żywnościowym, rozumianych jako najbardziej wpływowe i powiązane elementy struktury determinującej zachowania konsumentów. Przedstawione w artykule 4 badanie z udziałem 166 osób podczas 17 warsztatów w 13 krajach europejskich (3 warsztaty odbyły się w Polsce) stanowi nowatorską próbę analizy determinant konsumpcji alternatywnych źródeł białka (APF) poprzez zastosowanie podejścia mapping i group model building umożliwiającego identyfikację złożonych, dynamicznych relacji między zmiennymi. Widoczna jest wysoka świadomość złożoności badanego zjawiska – wybór podejścia system mapping i group model building wskazuje, że autorzy odchodzą od redukcjonistycznych modeli wyjaśniających na rzecz analizy sieci powiązań i dynamiki systemu.

Artykuł nr 4 stanowi jeden z najnowszych i najbardziej kompleksowych opracowań tego zagadnienia, wykorzystując podejście systemowe do identyfikacji kluczowych czynników oraz ich wzajemnych zależności w 13 krajach europejskich (np. Francji, Niemczech, Grecji, Włoszech, Norwegii, Portugalii, Słowenii, Hiszpanii, Turcji i Polsce). W odróżnieniu od klasycznych modeli liniowych, autorzy (w tym Doktorantka jako pierwszy autor) wykorzystują metodę group model building, angażując szerokie grono interesariuszy systemu żywnościowego (N=166) w 17 warsztatach realizowanych w 13 krajach europejskich. Pozwoliło to na konstrukcję map systemowych oraz identyfikację kluczowych determinant, wśród których dominują czynniki psychospołeczne, takie jak wiedza, normy społeczne oraz wpływ komunikacji medialnej. Jednocześnie konsument został wskazany jako centralny aktor systemu, a analiza sprzężeń zwrotnych ujawniła

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

obecność mechanizmów wzmacniających rozwój rynku APF. Procedura badawcza oraz uzyskane wyniki wyróżniają się istotnymi walorami metodologicznymi i teoretycznymi, szczególnie ważnymi w kontekście pracy doktorskiej. Na pierwszy plan wysuwa się innowacyjne zastosowanie podejścia systemowego, polegające na odejściu od redukcjonistycznych modeli przyczynowo-skutkowych na rzecz analizy złożonych, dynamicznych układów zależności, co stanowi ważny wkład w rozwój psychologii zachowań żywieniowych. Dodatkową wartość stanowi szeroki zakres międzykulturowy obejmujący 13 krajów, co pozwala na identyfikację zarówno uniwersalnych, jak i kulturowo specyficznych determinant zachowań, wzmacniając tym samym potencjał porównawczy wyników. Zastosowana zaawansowana analiza systemowa, wykorzystująca wskaźniki centralności oraz analizę sprzężeń zwrotnych, umożliwia identyfikację kluczowych zmiennych (punktów dźwigni), rozpoznanie mechanizmów samowzmacniających oraz projektowanie bardziej efektywnych interwencji. całość cechuje się wysoką wartością aplikacyjną, ponieważ wyniki dostarczają konkretnych wskazówek dla polityki zdrowotnej i strategii interwencyjnych, w tym podkreślają znaczenie edukacji.

Komentarz

Poszukując inspiracji do dalszych badań wskazanego obszaru, ich poszerzenia pojawiają się refleksje dotyczące możliwości pogłębienia eksploracji danych badawczych w kierunku: poszerzenia próby badanych w obszarze różnych kultur (duże zróżnicowanie międzykulturowe w obszarze badanej tematyki może wymagać poszerzenia próby o kolejnych badanych) . Z kolei ciekawa i inspirująca metoda do prowadzenia badania z zastosowaniem warsztatu może nieść ze sobą ryzyko wpływu dynamiki grupowej na proces zbierania danych i wyniki. Poza przekrojowym charakterem badania (uniemożliwia analizę zmian w czasie) warto pogłębić badania podłużne .

Podsumowując, analizowany cykl czterech artykułów (badanie 1-4) stanowi bardzo spójny, precyzyjnie metodologicznie dopracowany i teoretycznie osadzony program badawczy, wnoszący znaczący wkład w rozwój psychologii zachowań zdrowotnych. Jego główną wartością jest integracja poziomu indywidualnego, środowiskowego, kulturowego i systemowego w ramach jednego modelu wyjaśniającego, co pozwala na

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

lepsze zrozumienie mechanizmów kształtujących wybory w obszarze zachowań zdrowotnych, związanych z jedzeniem i odżywianiem się. Nowatorstwo badań polega na zastosowaniu podejścia systemowego oraz wielopoziomowej analizy determinant.

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Na szczególną uwagę zasługuje bardzo starannie (wzorowo) przygotowany autoreferat — spójny, logiczny i klarowny pod względem treści oraz struktury formalnej. Przedstawia on w uporządkowany sposób kierunek poszukiwań badawczych, wieloetapowy projekt badawczy, zastosowaną procedurę oraz narzędzia pomiaru zmiennych, a także analizę wyników uzupełnioną o ich pogłębioną dyskusję i wnioski — zarówno dla poszczególnych etapów badań, jak i dla całej dysertacji. Doktorantka, opierając się na aktualnej i obszernej literaturze światowej, trafnie i merytorycznie wyjaśnia problematykę projektu badawczego cyklu doktorskiego. W oparciu o źródła naukowe przedstawia spójny model badawczy, wskazując teoretyczne podstawy powiązań między analizowanymi zmiennymi. Przyjęte podejście badawcze świadczy o oryginalności koncepcji rozprawy, a dobór grupy badanej należy uznać za trafny i zgodny z założeniami modelu oraz celami badań. Przedstawione w autoreferacie uzasadnienie oryginalnego podejścia do założeń teoretycznych oraz procedury badawczej potwierdza, że Doktorantka dysponuje bogatą wiedzą teoretyczną z zakresu psychologii, ze szczególnym uwzględnieniem psychologii zdrowia. Klarowna i spójna prezentacja treści wskazuje również na oryginalne podejście naukowe zarówno do warstwy teoretycznej, jak i metodologicznej projektu, ukierunkowanego na analizę psychospołecznych i środowiskowych determinant spożywania alternatywnych źródeł białka.

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

Podsumowanie recenzji cyklu czterech publikacji - dysertacji doktorskiej

Cykl czterech publikacji stanowi spójny teoretycznie i metodologicznie program badawczy poświęcony determinantom wyborów alternatywnych źródeł białka (APF) jako zachowań zdrowotnych i prośrodowiskowych. Wszystkie prace osadzone są we wspólnych ramach teoretycznych, obejmujących psychologię zdrowia (m.in. TPB, modele społeczno-poznawcze), model COM-B oraz

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

podejście społeczno-ekologiczne, a jednocześnie konsekwentnie ujmują zachowania żywieniowe jako zjawiska wieloczynnikowe. Kluczową cechą cyklu jest logiczna progresja poziomów analizy – od poziomu indywidualnego (czynniki psychospołeczne, takie jak postawy, normy i emocje), przez kontekst środowiskowy i kulturowy, aż po poziom systemowy, obejmujący sieci zależności i sprzężeń zwrotnych. Dzięki temu powstaje integracyjny model wyjaśniający zachowania żywieniowe, przechodzący od perspektywy jednostki do ujęcia systemowego. Cykl wnosi istotny wkład naukowy i metodologiczny, przede wszystkim poprzez integrację podejścia psychologicznego z perspektywą społeczną i środowiskową, co wciąż pozostaje rzadkością w badaniach nad zachowaniami zdrowotnymi. Zastosowanie „meta-review”(meta przeglądów) pozwala na syntezę wiedzy na wysokim poziomie abstrakcji, natomiast wykorzystanie metod, takich jak system mapping i group model building, umożliwia włączenie różnych interesariuszy w proces modelowania zachowań. Badania wyróżniają się także znaczącą wartością aplikacyjną, gdyż identyfikują konkretne punkty interwencji – m.in. wiedzę konsumentów, normy społeczne oraz wpływ środowiska i marketingu – co ma bezpośrednie znaczenie dla projektowania polityk zdrowia publicznego. Z przeprowadzonych analiz wynika, że zachowania żywieniowe, w tym wybory APF, mają charakter złożony, dynamiczny i wielopoziomowy, a ich wyjaśnienie wymaga jednoczesnego uwzględnienia czynników psychologicznych, społecznych, kulturowych i strukturalnych. Najważniejszym wnioskiem jest konieczność odchodzenia od podejść redukcjonistycznych na rzecz ujęć systemowych, które pozwalają identyfikować tzw. punkty dźwigni, czyli obszary o największym potencjale wpływu na zmianę zachowań. W ujęciu teoretycznym prace rozwijają klasyczne modele psychologiczne, rozszerzając je o kontekst środowiskowy i kulturowy oraz osadzając w realnych systemach społeczno-ekonomicznych. Całość stanowi nowatorski, interdyscyplinarny wkład w rozwój psychologii zdrowia i psychologii zachowania, uzasadniający wysoką ocenę naukową cyklu doktorskiego. Podsumowując recenzję, podkreślam bardzo wysoką wartość merytoryczną i duże znaczenie aplikacyjne uzyskanych wyników badania szczególnie w profilaktyce zdrowotnej dla psychospołecznych i środowiskowych mechanizmów u podstaw zachowań

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

zdrowotnych związanych z jedzeniem i odżywianiem się. Praca doktorska dowodzi wyróżniającego się przygotowania Doktorantki pod względem zarówno teoretycznym, jak i metodologicznym, co świadczy o jej wyróżniających się umiejętnościach planowania i prowadzenia badań naukowych, także w zespołach badawczych (w tym międzynarodowych) w zakresie nauk społecznych w dyscyplinie psychologia. Cykl 4 publikacji przedstawiony przez Doktorantkę, gdzie jest w każdej publikacji pierwszą autorką z udokumentowanym istotnym wkładem w konceptualizację badania i opracowanie publikacji, stanowi: spójny zbiór danych projektu badawczego, których model empirycznej realizacji zostały najpierw zarejestrowane, a następnie dane zostały opublikowane w renomowanych naukowych czasopiśmie z listy JCR. Zatem procedura i wyniki badania były udostępnione w otwartym dostępie materiałów badawczych.

Konkluzja końcowa

Przedłożona mi do recenzji dysertacja doktorska mgr Hanny Zaleśkiewicz – pt. *Psychospołeczne i środowiskowe determinanty spożywania alternatywnych źródeł białka*, oparta na cyklu czterech tematycznie spójnych publikacji – spełnia z nawiązką wymagania, zgodnie z art. 187 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, stawiane rozprawom doktorskim w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie psychologia. Rozprawa doktorska przedstawia unikatowy projekt badawczy, a jego wyniki wnoszą nowy istotny wkład teoretyczny oraz zastosowanie zgodnej z najnowszymi standardami metodologii badania. Praca doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie zaprezentowanego problemu naukowego w obszarze psychologii. Mgr Hanna Zaleśkiewicz wykazała się bogatą i wszechstronną wiedzą teoretyczną w dyscyplinie naukowej psychologia oraz dowiodła, jako młoda Badaczka, posiadanych wysokich kompetencji do samodzielnego prowadzenia pracy naukowej oraz jej realizacji we współpracy z zespołem (w tym międzynarodowym). Z powyższego, wnioskuję o dopuszczenie mgr Hanny Zaleśkiewicz do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Filozoficzny

Instytut Psychologii

ul. Romana Ingardena 6

30-060 Kraków

tel. 12 663 24 15

www.psychologia.uj.edu.pl